

Piacképesség: 5–6 év

„Ne billegtesd a ladikot...”?

Az akadályok legyőzendők

Az utóbbi hónapokban sok vállalat van nagy változásoknak kitéve, így a miénk is, a B. A. T.-vel való egyesülés miatt. Ennek kapcsán jutott eszembe néhány gondolat a változásról és az azt akadályozó tényezőkről.

Valószínűleg *Machiavellinek* volt igaz, amikor azt mondta: „*Nincs nehezebben véghezvihető, siker szempontjából kétségesebb és kezelés szempontjából veszélyesebb dolog, mint a dolgok új rendjének kezdeményezése.*” A változásoknak igen sok akadálya van. Azt hiszem, ha megismerjük ezeket, és megpróbáljuk kezelni, minden könnyebben fog menni.

Talán kezdjük messzebből, a változás két fő problémáját egyes szerzők (*Irwin és Langham*) a következőkben látják:

- a változás elkerülhetetlenségének el nem fogadása;
- a változás gyorsuló tempójának meg nem értése.

Mit jelentenek ezek közelebről? Az első problémát az okozza, hogy sokan úgy vélik, hogy „a dolgok majd visszatérnek normális medrükbe”. Azt hiszik, hogy az érzékelhető változások csak átmeneti jelenségek, csak időszakos események és a szervezet hamarosan visszatér a régi sima útra. Ez nem más, mint mítosz! A régi útra nem lehet és nem is szabad visszatérni. A második probléma az, hogy a múltban egy korszerű gyártmány várható „élete” 10–15 év volt. Ennek megfelelően terveztük a kutatás-fejlesztés egyes fázisait. Ma azonban egy korszerű termék piacképessége 5–6 év, a jövőben még ennél is kevesebb lesz.

A változásnak van egy olyan akadálya — az ellenállás a változással szemben — amely az összes többin túltesz. Ez a fő gátló tényező. A változással szembeni ellenállás mindenkinben megvan, meglehet, úgy az alkalmazottakban, a vezetőkben és a szervezetben is.

1.

Az alkalmazottak — akik körébe mindannyian tartozunk — ellenállását illetően három elsődleges akadállyal találkozhatunk:

- megszokások,
- kényelem,
- ismeretlentől való félelem.

A megszokás: elsajátított, önkéntelenül vált viselkedési mód. Ennek előnyei és hátrányai is vannak. A naponta végzett tevékenység megszokássá alakulása hasznos. A bökkenő csak az, hogy ha ezek a tevékenységek megszokássá válnak, nehezen változtathatók. Egy filozófus megállapította, hogy a megszokások pókfonalként kezdenek kialakulni és fokozatosan kötelekké válnak.

Kényelem: a kényelmi zóna olyan eszmék, gondolatok birodalma, ahol az emberek jól érzik magukat, amely biztonságot nyújt nekik. A kényelmi zóna átlépése például az olyan helyzet, amely a dolgozótól „fejtörést” kíván.

Ismeretlentől való félelem: miért félünk az ismeretlentől? Miért gondoljuk, hogy az inkább rossz lesz, mint jó? Az emberek képesek napi tevékenységüket megszokásból végezni, közben kényelmi zónájukban tartózkodhatnak, olyan biztonsági takaró, amelybe két kézzel kapaszkodunk.

2.

A vezetők változással szembeni ellenállására más jellemző.

- szerzett jogok,
- „ne billegtesd a ladikot” tünet.

Szerzett jogok: még ha a változás az egész szervezet erősödését, mindenki javát ígéri is, minden vezető fejében megfogalmazódik az a gondolat, „hogyan fog az én-rám hatni?” A probléma gyökere a hatalom és státus kérdése. Ha a szervezeti változás megváltoztatja a hatalom elosztását

és végül magát a státust is. A legtöbb vezető már az is megijeszti, hogy ilyen változás lehet készülõben.

„*Ne billegtesd...*” elvek alapján sokan gondolkodnak. Ha a dolgok elég jól mennek, miért változtassunk a rendszeren?

3.

Végül a szervezet egészében is tapasztalhatunk ellenállást a változással szemben, s ezek ismét csak más okokra vezethetők vissza:

- régi normák megszokottsága,
- rendszerösszefüggés,
- infrastruktúra merevsége.

Normák: nélkülük egyetlen szervezet sem működne hatékonyan. Ezekből tudjuk meg, hogy kell a dolgokat „nyélbe ütni” a cégnél. Hátránya azonban, hogy sokan ragaszkodhatunk hozzájuk, és így bármilyen, a változtatásukkal fenyegető programnak ellenállunk.

Rendszerösszefüggés: az egész több, mint a részek összege. A baj akkor van, ha a szervezet csak egy elemét változtatják meg anélkül, hogy a változás valamennyi hatását a többi elemre figyelembe venné.

Infrastruktúra merevsége: egy cég, legyenek bármilyen jó munkatársai, nem fog hatékonyan és hatásosan működni pontosan meghatározott rendszerek és eljárások nélkül. A probléma akkor keletkezik, ha az emberek ezeket köbe véstetnek tekintik.

Mindezek az akadályok valóságok. Sajátjai bármely változtatást megkísérlő szervezetnek. Lényegében ezek emberi problémák, érzékeltetik az ember viszonyát a változáshoz, és azt, hogyan áll ellen a változásnak. Bár ezek az akadályok erősek, nem legyőzhetetlenek.

Simon Éva

Lemaradásunk: legkevesebb 20 év

Tanulmányúton Bayreuthban és Southamptonban

A B. A. T. meghívására vállalkozóktól négyen (Molnár Ádám, Csomor Miklós, Bosnyák Gábor, Purget József) 1991. február 25.–március 1. között németországi és angliai látogatáson vettünk részt.

A látogatás során találkoztunk a B. A. T. hamburgi és southamptoni vezetőivel, és folytattuk a Pécsen megkezdett beruházási tárgyalásokat. Közös szándékunk első lépésben a jelenlegi telephelyünkön korszerűsíteni, egy új gyártelep létrehozására csak 5 éves távlatban gondolhatunk. Elsősorban a jelenlegi kocsnysort és a levélvágást kell korszerűsíteni és a gyártás-csomagolásban kapacitást bővíteni. Az előkészítés átalakításán már most dolgozunk, és március végén — amikor a B. A. T. szakemberei hozzánk látogatnak — már végleges formába kell hoznunk az átalakítás terveit, hogy a gépek legyártása megkezdődhessen.

Jelenlegi ismereteink szerint a gyártás-csomagolás gépparkja négy Protos 70-es gyártógéppel, két HLP-2-es és két GD X-1-es csomagológéppel bővülne 1991–92-ben. Ezek használt gépek, amelyeket a Hauni, a CME és a GD cégek teljesen felújítanak és korszerűsítenek.

Utunk során a B. A. T. két dohánygyárában jártunk Bayreuthban, illetve Southamptonban. A kettő közül a bayreuthi Európa legkorszerűbb dohánygyára, évi 20–24 milliárd cigarettát gyártanak, vezető termékük a HB, de a teljes skála 40-féle termékből áll. A gyárban csak a termeléshez szükséges létszám dolgozik, az értékesítést, fejlesztést, piackutatást, az adminisztrációt a hamburgi központ végzi. (Ugyanígy a hamburgi központhoz tartozik a B. A. T. másik németországi gyára, a berlini is.) A bayreuthi gyár 100 000 m² területen fekszik, és a terület 65%-a van beépítve. Gépparkjuk összekötött gyártó- és csomagológép együttesekből áll. Jellemző géptípus a Protos-GD X-2-es csomagolóval és GD összekötő egységgel, illetve a MARK 9, GD-X2 kombináció Oskar összekötővel. Ez utóbbi esetben két gyártógép dolgozik egy csomagolóra. A termelési szervezetük teamekből áll, és egy-egy teamhez 2 gépegyüttes tartozik, a csapatok átlagléttszáma 12 fő. (Hasonló a felépítés az angliai gyárban is, csak ott egy 18 fős teamhez 3 gépegyüttes tartozik.)

A korszerű géppark mellett a bayreuthi gyár legmodernebb része az anyagmozgatás. A gyártócsarnok és a raktárak között vezető nélküli targoncák közlekednek,

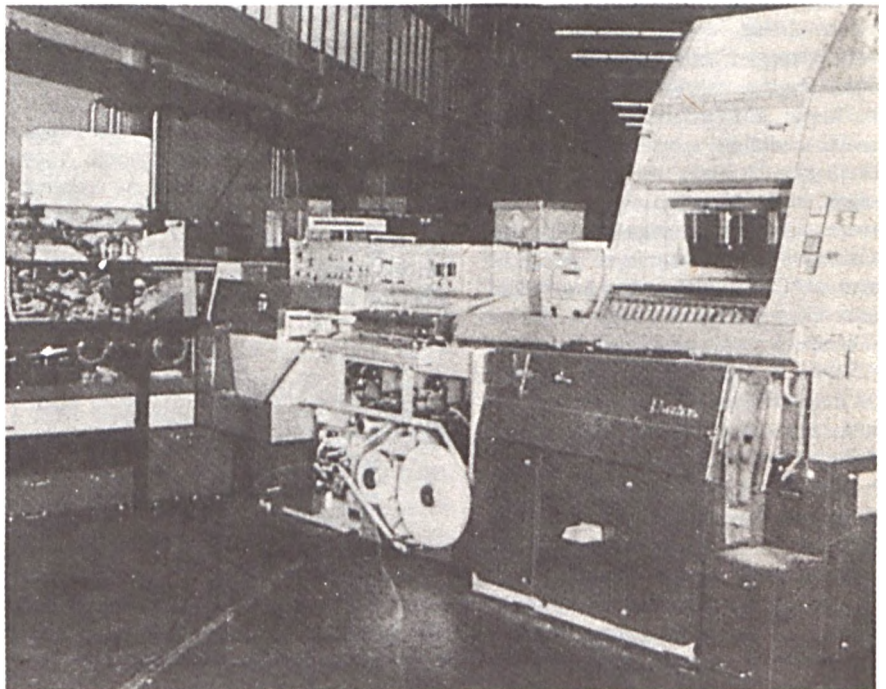
amelyek a raktárban előkészített anyagot felveszik, és emberi kéz érintése nélkül leteszik a gyártógépek mellé, majd az ajtókat nyitva és csukva visszamennek a raktárba a következő fordulóért. Ha közben akkujuk lemerül, a töltőhelyiségbe mennek és feltöltik magukat, majd ismét bejelentkeznek. A segédanyag-raktár létszáma két fő, akik egy számítógép-terminál mellett a targoncákat és a raktári berendezéseket felügyelik. Ha a csarnokban mozgó targoncák elé áll valaki, automatikusan megállnak, majd az akadály megszűnésekor folytatják útjukat.

Ugyanígy automatikus rendszer működik a készáruraktárban a különböző termékek kartonjainak szétválogatásában, raklapozásában és egy magasraktárban, az időpont szerinti betárolásában. A készterméket tároló magasraktár teljesen zárt, oda ember csak meghibásodás esetén lép be. A receptúrának megfelelő dohánykeveréket konténerekben egy állványrendszerrel tárolják, háromnapi termelésnek megfelelő mennyiségben. A konténerek be- és kitárolása is természetesen automatizált. A szigorú környezetvédelmi előírásoknak megfelelően a porleválasztók sokaságán kívül például az előkészítésből elszívott levegőt vízfűggyőnyön „átmossák”, majd humuszrétegen átnyomva engedik csak ki a szabadba. A gyártócsarnokban sehol nem látni csővezetéket, kábelt a falakon és a mennyezeten. A födém és a beépített álmennyezet közötti részen vezetnek min-

den vezetéket, és az álmennyezetből csak az adott gép fölött lép ki a szükséges vezeték.

A southamptoni B. A. T. gyár is hasonló nagyságrendű, mint a németországi, és felszereltsége is hasonló, bár automatizáltsága kicsit alacsonyabb. Jellemző géptípusa a Sasib gyártó és GD vagy Foke csomagológép, illetve a Protos-Foke gépcsoport. A Sasib gyártógépek 7000–7500 db/perc teljesítménnyel működtek. A dohánybála bontására egyelőre kísérleti jelleggel egy függőleges bontót használnak, amely a rétegekre merőlegesen egy függőleges síkban mozgó késsel felszeleteli a száraz bálát, amely így a behordószalagon már teljesen szétesik, és vákuumozás nélkül egy kondicionáló hengerben nedvesítik. A készáruraktonok szétválogatását és raklapra rakását „természetesen” robotok végzik.

A gyárlátogatások után le kellett vonnunk azt a következtetést, hogy Southamptonhoz képest legalább 15 év, Bayreuthhoz képest pedig sajnos minimum 20 év a lemaradásunk. Ezt a lemaradást pedig még csak csökkenteni sem tudnánk saját erőből, bár a Bayreuthban látott automatizáltsági fok elérése a közeljövőben még nem lehet célunk, a fejlődésünknek is kis lépésekben kell megvalósítani, nem ugrásszerűen. Azt hiszem, az átalakulásunk rendkívül fontos lépés, amely a jövőbeni fejlődésünk miatt feltétlenül szükséges.

A PROTOS gépsor

A Pécsi Dohánygyár privatizációjáról

Február 28.: szándéknyilatkozat

Utoljára ott fejeztük be ismertetésünket a Pécsi Dohánygyár privatizációjával kapcsolatban, hogy az ÁVÜ döntése után a B. A. T. elnökének, *Sir Patrick Sheehy* úrnak vállalatunknál tett látogatását követően

megkezdődött az első joghatályos okmánynak, a szándéknyilatkozatnak a kidolgozása. Ennek a szándéknyilatkozatnak az elkészítése igen jelentős munkát igényelt, mivel ennek a nyilatkozatnak a tar-

talma határozza meg majd azokat a fő irányvonalakat, amelyek alapján a felek a végleges szerződéseik tartalmát meg fogják állapítani. Jellemzőként elmondhatjuk, hogy a B. A. T. és a mi szakértőink közös munkája során összesen 6 változatot dolgoztunk ki. Végül is a hatodik változat volt az, amely mindkét fél közös szándékának megfelelő feltételeket tartalmazott.

A szándéknyilatkozat tartalma azokon a fő stratégiai célkitűzéseken alapszik, amelyeknek érdekében döntött úgy a vállalat, hogy külföldi partner bevonásával átalakul. Ennek megfelelően a szándéknyilatkozat a társaság alapításának és a felek közötti együttműködésnek az elveit rögzíti. Szó van benne többek között a közös társaság termelési volumenének növeléséről, a termékstruktúra korszerűsítéséhez szükséges feltételek megteremtéséről. Fontos pontja a szándéknyilatkozatnak az a kitétel, hogy a közös társaság a Pécsi Dohánygyár jelenlegi foglalkoztatási szintjét fenntartsa, biztosítsa a dolgozók részére a speciális képzési lehetőségeket. Tartalmazza azt is a szándéknyilatkozat, hogy továbbra is biztosítani kell a közös társaság-
nak a jelenlegi dolgozói juttatások és szociális szolgáltatások megtartását. Említést érdemel még az exportlehetőség biztosítása, valamint a B. A. T. támogatásának kilátásba helyezése a magyarországi dohánytermesztés fejlesztése érdekében.

Örömmel közöljük, hogy a szándéknyilatkozat 1991. február 28-án a felek között aláírásra került.

Már ezzel párhuzamosan igen nagy tempóban megindultak azok a munkák is, amelyek a szándéknyilatkozat alapján megkötendő végleges szerződésekhez szükségesek, illetve amelyek az átalakuláshoz elengedhetetlenek. Mindannyian tapasztaltuk, hogy sokan fordulnak meg itt nálunk, és vannak, akik hetekig itt végeznek munkát. Ez a munka nemcsak partnereink részéről ilyen nagy tempójú, ugyanilyen követelményeket támaszt felénk is, amely egyrészt a szükséges adatok szolgáltatásában nyilvánul meg, másrészt saját elképzeléseink pontos rögzítését kell ki-munkálni.

Úgy gondoljuk azonban, hogy ha konkrétan megvan a cél, és ez most már írásban is rögzítve van, akkor mindenki értelmét látja annak a munkának, amit ennek a célnak a megvalósításához hozzátesz.

Szedeli György

S. E.

A baleseti helyzetről

Az 1990. baleseti helyzetünk az előző évihez képest romlott, az összbalesetek számát tekintve. A bázisívi 13-ról 19-re nőtt ez a szám.

A vállalat területén történt baleseteknél nincs növekedés a balesetek számában, mindkét évben 11 volt. A táppénzes napok száma viszont a 179 napról 244-re emelkedett az elmúlt évben, ez a szám a balesetek súlyosságát mutatja, mivel egy balesettel átlagosan 22,18 napot hiányoztak a sérültek. E mutató erős romlásához egy, a csomagolásban történt baleset járult hozzá, ahol a sérült 96 napot volt táppénzen. A legsúlyosabb baleset okainak feltárt részleteit feldolgozva, láthatóvá válik, hogy nincs véletlen baleset. A sérült az éjszakai „szervíz” műszakba jött dolgozni, a vállalat területére már 21 óra 20 perckor beérkezett, ami ellentmond annak, hogy a vállalat területén csak a közvetlen munkakezdés előtt kell beérkezni, illetve a munka után a tisztálkodás, átöltözés után a legrövidebb időn belül el kell hagyni a vállalat területét. A sérült a technológiába felmenve nem a pihenő-, dohányzóhelyre ment, hanem a gépéhez. Eszébe jutott, hogy előző nap a gép zárszalagfelrakó egységével problémák voltak, nem minden esetben szívta be a zárszalagot. A második ok az, hogy jóval a munka megkezdése, illetve a munka befejezése után a technológiai részlegben az oda nem beosztottak nem tartózkodhatnak. A sérült a volt betanító gépvezetőjéhez ment, és elmondta az előző napi problémát. Itt nemcsak szóban közölte a történetet, de mutogatva magyarázta a működő berendezésen. A baleset okai közül itt lép be a legfontosabb előidéző: a sérült, mivel a munkája, műszakja megkezdéséig még körülbelül harminc perc volt vissza, lélektanilag nem készült fel. Figyelme, koncentrációja még nem érte el a munka közbeni intenzitási szintet. Ebből adódóan a magyarázata, illetve a probléma illusztrálása közben felületes volt, mozdulatát nem kellően kontrollálta. Sérülése bekövetkezett. Az okok összegzése: a sérült jóval a munka megkezdése előtt érkezik a vállalat területére. Az átöltözés után a műszak kezdetéig tar-

tó időt nem a pihenő-, dohányzóhelyen tölti, bemegy a technológiai egységbe. Mivel a munkája megkezdéséig jelentősnek mondható idő van vissza, figyelme még szétszórt.

A továbbiakban egy 1989-ről áthúzódo baleset táppénzes napjai is hozzájárultak a kedvezőtlen képhez, 28 kieső nappal. A többi, elmúlt évben történt baleset súlyosságát tekintve kevésbé negatívak, átlagosan 12 kieső nap következménnyel jártak. A balesetek okai között a legtöbb sérülést tárgyak közé történő beszorulás okozta. Ezek a balesetek odafigyeléssel elkerülhetőek lettek volna, mivel a sérültek legtöbbször „forgó-mozgó” gépekbe nyúlva szerezte sérülését. A kivizsgálás során rákérdeztünk, hogy ismerik-e a tiltó szabályt, és mindegyik sérült igennel válaszolt. A balesetek közül a második legtöbbször a leeső tárgyak okozták. Az ilyen jellegű sérüléseknél egynek a kiváltó oka műszaki hiba volt, és egyben ez járt a legkevesebb táppénzes nappal. A további eseteknél a gép mellett rosszul elhelyezett raklap, illetve a munkatárs fegyelmetlensége okozta a sérülést. A vizsgált időszakban egy „egyéb” kategóriájú sérülés is történt, ahol a sérült nem a vállalati tevékenységgel összefüggő esemény közben sérült, illetve a sérülés körülményeit is megváltoztatták.

A lényeges romlás az elmúlt évben az „úti baleseteknél” történt, melyre a vállalatnak ráhatása nincs. A bázis időszak 2 balesete 7-re emelkedett. A balesetek a téli időszakra estek, illetve a közlekedési morál romlásával magyarázhatók.

Az idei évben történt sérülésekkel kapcsolatban kérjük vállalatunk dolgozóit és középvezetőit, hogy jelentsék időben a sérüléseket, illetve a vállalati „Munkavédelmi szabályzat”-ban leírtak szerint cselekedjenek. Az elmúlt időszakban többször előfordult, hogy a 72 órás kivizsgálási időt nem lehetett betartani, mivel a sérült lakhelye ismeretlen volt. Kérem a csoportvezetőket, műszakvezetőket, hogy mielőtt a sérültet orvoshoz, illetve hazaengedik, a lakhely adatait egyeztessék!

Fogyasztói szokások

Mennyit? Mit? Miért?

A Dohánygyár egy Marketing Tanácsadó Kft.-vel készíttetett egy felmérést a cigarettázók fogyasztói magatartásáról. 1000 embert kérdeztek meg a dohányosok körében, akiknek válaszaiból néhány érdekesebb megállapítást kívánok közreadni.

A cigaretta-előállítók részére nagyon lényeges, hogy milyen változás várható a cigarettázók magatartásában a fogyasztott márka mennyiségét illetően, hiszen ebből lehet valamiféle következtetést levonni a jövőre vonatkozóan. Arra a kérdésre, hogy „mennyit szív jelenleg a korábbi időszakhoz képest?” kérdésre a válaszokból kiderül, hogy a válaszadók 50%-a kb. ugyanannyit szív, mint korábban, 23–25%-a kevesebbet, majdnem ugyanennyien többet. Az értékesítési adatok ezzel nincsenek összhangban, hiszen tavaly kb. 4%-kal kevesebb cigarettát vásároltak, mint előző évben. De meg kell említeni, hogy a Sopianae-ból kb. 2,5%-kal több fogyott, és a válaszadók 49%-a szívja ezt a terméket.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy hányan tervezik abbahagyni a dohányzást. A megkérdezettek 41%-a kíván leszokni a dohányzásról.

Arra a kérdésre, hogy próbált-e már leszokni a dohányzásról — megtudtuk, hogy 60% már gondolt erre, de sikertelen volt próbálkozása. Mégis elgondolkodtató a magas leszokási szándék. Ez a szándék részben egészségi okokra vezethető visz-

sza, másrészt az emelkedő fogyasztói árra és az emelkedő egyéb kiadásokra. Tudni kell azt is, hogy melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják az embereket a cigarettamárkák kiválasztásánál. A gyártók és fogyasztók által megállapított lényeges tulajdonságok — íz, illat, ár, egészségvédelem, csomagolás, márkanév — közül tudtak választani a fontossági sorrend megállapításában. Az egészségvédelmet általában fontosnak ítélték meg, de ebben és más válaszban is lényeges különbség mutatkozott a sorrendben, annak megfelelően, hogy milyen cigarettát szívnak rendszeresen. Így például a Symphoniát szívóknál az ár fontosabb befolyásoló tényező, mint az egészségvédelem, természetesen a 100 mm hosszú cigarettát szívóknál fordított a megítélés sorrendje.

Érdeemesnek tartom még megemlíteni a Sopianae cigarettát szívók fontosabb jellemzőit — a törzsvásárlói inkább nők, inkább városi lakosok átlagos jövedelemmel, alkalmazotti réteghez való tartozás és középkorosztály jellemzi őket. A Sopianae cigaretta minőségére vonatkozóan a boltvezetők olyan információt továbbítottak a fogyasztók részéről, hogy a pécsi Sopianae-t keresik, mert azt jobb minőségűnek tartják.

M. T. J.

Milyenek legyenek a szabványok?

A KGST piac szemünk láttára omlik össze, így a szocialista országoknak egyfelől igen komoly értékesítési gondjaik vannak, másfelől pedig bizonyos termékek beszerzései is ellehetetlenedtek. A szovjet piac fizetőképzetlenségét kicsiben a mi vállalatunk is érzi — gondoljunk csak az évek során oly kedvező feltételek mellett vásárolt fehér füstszűrőpapírra. Ez azonban ma már csak a múlt. Előre kell néznünk, igazodnunk kell a piacgazdaság szükségszerű kibontakoztatásának szigorú, még ha olykor kegyetlen törvényeihez is, fel kell gyorsítani a gazdaság privatizációs folyamatát. Ezt halljuk nap mint nap a rádióban, tv-ben, erről olvashatunk az újságokban, országos rendezvények is erre hívják fel a figyelmet, s próbálnak eligazítani bennünket a felvetődő kérdésekben. 1993. január 1. nagyon gyorsan beköszönt, s addig még nagyon sok a tennivaló.

Dr. Ponyai György, a Magyar Szabványügyi Hivatal elnökhelyettese erről a közös gondunkról szólt 60 privatizáló vállalat szakembergárdája előtt. Előadását az egységes Európa létrehozása kereskedelmi gátjának felvázolásával indította. Ahhoz, hogy kereskedni tudjunk itt Európában egymással, egységesíteni kell műszaki szabályozásainkat, s e téren a szabványügyi szervezeteknek nagyon fontos feladatuk van, hiszen csak egy egységes európai szabvány segítségével jöhet létre egy közös európai térség, ahol a gyártók szabadon dönthetik el, hogy az alapvető követelményeket milyen eszközökkel kívánják elérni, biztosítani. Ismertette az előadó, hogy az európai szabványügyi szervek teljesítménye éppen az előbb ismertetettek következtében az utóbbi időben látványosan megnőtt. Az elmúlt 6 évben több mint 800 szabványt fogadtak el, háromszor annyit, mint az azt megelőző 20 év alatt. A Belső Piac teljes kiépítéséhez azonban még legalább 800 további szabványt kell elfogadni nem egészen két év alatt, 1992. december 31-ig.

Milyen irányú változtatás várható a szabványosítás terén hazánkban? Az állam szerepe megszűnik a szabványosítási munkában, a jövőben nem fog az állam diktálni. Lekerül éppen ezért a szabványokról a kötelező alkalmazásra utaló szöveg. Az

(Folytatás az 5. oldalon)

Március 15.!

Az akadémikus ezredes

Mészáros Lázár 1848-ban az első független felelős magyar minisztériumban honvédelmi miniszter, később 1849-ben az összes magyar hadsereg fővezére. Baján 1796. február 20-án született, apja Mészáros János középirtokos és megyei tisztviselő, anyja Pinkovics Katalin. Katonai pályára készül, 1812-ben, 17 éves korában már huszár főhadnagy, később a Radeczki-huszárokhoz kerül, ahol őrnagy, később ezredesi rangot kap. Az 1830-as évtized végén Olaszországban állomásozik, az ott tapasztalt ipari és mezőgazdasági eredmények láttán e témákban elmélyed. Írt a selyemhernyó-tenyésztésről, a természetéről, lótenyésztésről, és nem utolsósorban katonai tanulmányokat. Irodalmi működéséért a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

A szabadságharc idején katonai tevékenysége nem sok sikerrel járt. A világsíri napok idején először Törökországba,

majd onnan Angliába menekült. Amerikában nyomorúságos éveket tölt, egészségi állapota megromlik. 1858 októberében érkezik vissza az angliai Eywoodba. Itt azonban betegsége még jobban erőt vett rajta, és 1858. november 16-án meghalt. 1991. március 15-én tért meg a szertett szülőföldre, és helyezték örök nyugalomra Baján.

Szedeli György

(Folytatás a 4. oldalról)

Milyenek legyenek a szabványok?

Európai Közösség ugyanis önkéntesnek tekint a gazdasági szereplők számára a szabványosítást. Az állam a jövőben jogszabályokat alkot, s a jogszabályok fogják kötelezővé tenni a szabványok alkalmazását. (A megértés kedvéért egy példát: a termék akkor szabványos, ha nem mérgező, azaz jogszabály írja majd elő, hogy mérgező terméket előállítani, forgalmazni nem lehet, ezt kell tudomásul venni a gyártónak.) Továbbá megszűnik a Magyar Szabványügyi Hivatal hivatal lenni, szövetséggé kell átalakulnia, egy olyan szövetséggé, melyben a gazdaság szereplői is részt vesznek a szabványosítási munkában, s anyagilag is támogatják a társulást. Kiemelkedik majd a társulás programadó, pénzügyi szerepe is. (Az MSZH kb. 170 milliós éves költségéből hiányzik 40 millió. A Philips cég a nemzetközi szabványosítás 50%-át finanszírozza, hogy előnybe kerüljünk a világpiacon.) A jövőben számíthatunk továbbá az ISO szabványoknak egy az egyben történő átvételére. Ahol pedig ez semmiképpen sem lehetséges, ott az európai normákat kell átültetni. Szabványaink jelzése így: MSZ ISO, illetve MSZ EN lesz.

Sok hasznos információ hangzott még el a minőségvédelem és a minőségtanúsítás rendszeréről, mint pl. az akkreditációs gyakorlati lebonyolításáról laboratóriumokra, szakértőkre vonatkozóan, a Minőségi Kézikönyvek megalkotásáról, melyek az elkövetkező időben a mi vállalatunkat, bennünket is közvetlenül érinteni fognak, de ez annyira szakmai területet súrol, hogy ezek részletezéséről itt, most el kell tekintenünk, természetesen olyan formán, hogy majd a gyakorlati megvalósítással kell valaszolnunk azokra.

Dr. Kiss Elemérné

Pécsi Dohánygyár

A Pécsi Dohánygyár dolgozóinak lapja
Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

dr. Simonné dr. Bernáth Erika

Kiadja az AS-B Kft.

Baranya Megyei Irodája

Felelős kiadó: az irodavezető.

Előfizetési díj egy évre: 27,60 Ft

Készült a Temporg Kiszövetkezet nyomdájában

Felelős vezető: dr. Kállal Sándor

Mindennapi aggályaim...

Kezdem a lassan már a kabarába se illő kárpótlási törvény parlamenti vitájával. Ez már annyi ideje tart, hogy biztosan mindenkinek kialakult róla a véleménye. Én először azt hittem, hogy az egész csak egy rossz álom (egy rémálom). Nem lehet az, hogy az MDF, illetve a Kisgazdapárt képviselői el is hiszik azt, amit mondanak! Rádadásul milyen színjátékok között! Van ott minden, ami a klasszikus drámába, vígjátékba belefér. Félreértés (vagy annak tettetése), intrika, megsértődés, gúnyolódás stb. Csak el ne felejsük, az a színházba, kabarába való! A parlamentnek — szerintem — olyan szerepet kellene vállalnia, hogy komolyan vehessük... Nagyon elkésért az, hogy „ott fönt” úgy vitatkozik egy igen szűk hatalmi elit rólam, átlag magyar állampolgárról (illetve most divatosan: a népről), hogy én közben már nem is számítok. Nem tudom, hogy kinek lehet szólni: Én nem ezt akartam, nem ezt akarom! Félek, hogy rám való hivatkozással mindent el lehet érni (l.: „szavazógép” — kormánykoalíció). És a legrosszabbiknak azt érzem, hogy számomra a jövő még a pártállaminál (az erre való hivatkozás szinte kötelességgé vált) is bizonytalanabbnak, kiszámíthatatlanabbnak tűnik. Akkor (a végén) azért már voltak előre is figyelembe vehető lépések, voltak szakemberek (szakértők) a vezetésben. Most meg még az újságok is azzal fogadták Kupa Mihály kinevezését, hogy „Szenzáció! Szakértő a kormányban!”. Hát nem tudom, hogy ez jól van-e így? Tudhat egy fecske nyarat csinálni?! Csak bízhatnak abban, hogy a közmondás igaz is lehet...

A jövőképpel kapcsolatban is vannak fenntartásaim. Biztosan észrevette mindenki, hogy a pártállam idején egy-egy „ciklus” (korszak) kidolgozásánál mindig megjelentek az ún. divatos kifejezések is. Azok, amik tompították az élt, amit kitaláltak azért, hogy a nyelvben is az újat, a vélt jövőt képviseljék. Mindenki tudja, hogy a szavak nem válthatják meg önmagukban a világot, de elhatárolódást, illetve azonosulást jelenthetnek valamivel kapcsolatban. És ez okozza az én összezavarodásomat is. Mert milyen szavak jöttek újra divatba?! Pl.: Ispán, körjegyző, visszatérés az 1947-es állapotokhoz stb. Hát nem is tudom... Énnekem ezek csak a múltat idézik fel (sajnos, vagy szerencsére, azt is csak mint történelmi ismeretet), de jövőképet nem adnak. Még szavakban sem! Arról nem is beszélve, hogy a mai felsővezetés nem igazolja vissza a tudásba, szakértelemben vetett hitemet. Nem szeretnék a múlt dicséretéről beszélni, mert azt én is (illetve mindannyian) átéltem, és sokat lehetne beszélni róla, de ... Azért nagyon tanulságos volt — azt hiszem — a Lúdas egyik tavalyi címlapja. Külügyminiszterünket ábrázolva feltette a kérdést, egy földgolyó kíséretében: „Mikor éri el Jeszenszky a Hom-fokot?” Mondjam azt, hogy no comment... Mert ez az a terület, aminél szinte hetente/havonta egy-egy újabb, aktuális, a sajtó és az ellenzék által kreált tudatos botrány kapcsán felmerül bennem: meddig lehet ezt — ránk való hivatkozással — büntetlenül csinálni?! Hiszen már lassan nincs a földnek olyan pontja, ahol legalább egy kicsi — hogy is mondhatjuk finoman? — afférunk (félreértésünk) ne lett volna, hogy a környező országokról már ne is beszéljünk! Persze, ezt is csak én érthetem félre, mert közben töretlen célunk az Európához való csatlakozás (hangoztatása).

Erről eszembe jut Kocsis Zoltán zongoraművész egyik megjegyzése, ami valahogy így hangzott: Karikás ostorral nem lehet Európába eljutni. Nekem, mint a magyar nép egy jelentéktelen részének már olyan érzésem van, hogy kis országunkat — mely tavaly még közszeretnek és elismerésnek örvendett — sikerült egy Európa közepén levő sündisznóvá alakítani. Olyanná, ami magában elvan, elhatárolódik, összegömbölyödik, és ha valaki közelít feléje (majdnem mindegy, hogy milyen szándékkal) azt egy picit megszurkálja. Nem vagyok biztos benne, hogy egy sündisznó a legmegfelelőbb arra, hogy nyissunk, hogy csalogassunk (legalább befektetőket), hogy vonzóvá váljunk. Számomra úgy tűnik, hogy ott fent csak egy, egyetlenegy olyan ember van, akiben megbízhatok, aki hiteles, aki úgy gondolkodik, nyilatkozik és tesz(!), ahogy mi is, én is elképzelném. Pedig a közvélemény-kutatások azt igazolják, hogy mi lettünk többen. Azért az sem lenne baj, ha legalább ez feltűnne már valakinek! Persze az ellenvéleményt is lehet ismerni, mert a felmérések eredményeit is természetesen az SZDSZ, a FIDESZ, a kommunisták stb. manipulálják a sajtó közreműködésével...

Mindezeket leszámítva egyébként fel lehet tenni a szokásos udvariaskodó kérdést: Hogy vagy? — Köszönöm, még megvagyok.

K. K. J.

A polgári védelemről (II. rész)

Ha Izraelben hiányos, itt milyen?

Amikor arra gondoltunk, hogy ismer-tetjük *dr. Pataky Iván* ny. áll. ezredes írá-sát e tárgyban, még nem volt „öböl”-há-ború. Azóta még aktuálisabb, hogy ne fe-ledkezzünk meg e területről, hiszen mint a hírekben hallhattuk, Izrael már megálla-pította saját felkészültségét illetően, hogy bizony a polgári védelem területén hiá-nyosságok mutatkoztak.

A követelmények és a szervezetek összhangja

Az előzőekben említettem: a polgári védelem eredményes működésének előfel-tétele, hogy „a követelmények legyenek összhangban a szervezet adottságaival”, mert a szervezetet alapvetően egy nukleá-ris-rakéta világháború vélt (feltételezett) követelményei alapján alakították ki és ké-szítették fel, hosszabb feszültségi periódust feltételezve, amikor van mód és idő a pol-gári védelem fokozatos felkészítésére, a felszerelés átvételére a népgazdaságból és az állomány gyorsított kiképzésére. Ezután beszélhetünk csak alkalmazási készenlét-ről!

A példaként felsorolt eredmények is olyan katasztrófák idején születtek, amikor a csapás nem váratlanul, hanem hosszabb idő után alakult ki. Árvíz, járvány, Cser-nobil..., mindhárom esetben több nap volt a felkészülésre, és ezt az időt használta ki eredményesen és céltudatosan, tervszerűen a polgári védelem országos és területi ve-zetése, valamint a készenlétebe helyezett állomány. Ez utóbbit külön hangsúlyozni kell, mert a munkapadok, íróasztalok mel-lől külön előzetes figyelmeztetés nélkül helyezték az embereket teljes alkalmazási készenlétebe, akik messzemenő állampol-gári kötelességtudatról téve tanúságot, ál-lottak helyt a katasztrófák során.

Mindeme eredmények mellett az igaz-sághoz hozzátartozik, hogy egy teljesen váratlanul kialakuló katasztrófa helyzetben, egy örményországi földrengéshez hasonló kataklizmát követően a magyar polgári vé-

delem is csak hosszabb idő, legalább 12-14 óra múlva, és akkor is korlátozott fel-készültséggel tudna közreműködni a men-tésben. Teljes munkaképességét csak 2-3 nap, az alakulatok teljes összekovácsoló-dása után érné el. Ekkor lenne képes a honvédséget leváltva eredményesen átven-ni a feladatokat és teljes mértékben kihasz-nálni a katasztrófákat követő helyzet bo-nyolultságának megfelelő speciális szak-alegységekből összetett szervezeteiből adódó összes lehetőségeit.

A polgári védelem tehát alapjául szol-gálhatna egy katasztrófavédelmi szervezet-nek, természetesen megfelelő belső kor-szerűsítés, felszerelés és felkészítés után.

Békében kell felkészülni!

Végigtekintettünk két szervezetet. A nagyon hatékony és kitűnően képzett hi-vatásos tűzoltókat és a nagy tömegbázis-sal, jól működő vezetési rendszerrel, tör-zsekkel rendelkező, de jelenlegi lehetősé-gei miatt csak meghatározott idő (12-24 óra) múlva igénybe vehető és újabb 1-2 nap elteltével teljesen hatékony polgári vé-delmet. Úgy vélem, nincs több szervezet (vízügy, egészségügy, egyes speciális men-tőegységek stb.) hasonló elemzésére szük-ség. Ennyi is igazolja az írás kiinduló megállapítását: ma hazánkban nincs olyan szervezet, amely képes lenne hatékonyan küzdeni minden katasztrófa, elemi csapás, azok minden hatása ellen, és nincs olyan vezető szervezet, amely külön megbízás nélkül teljes felelősséggel hatékonyan fog-ná össze és irányítaná a különböző közre-működő szervezetek munkáját nemcsak „éles” helyzetben, hanem már most „bé-kében” is.

Úgy vélem, első lépésként az egységes vezetést kell megvalósítani, megszüntetni a jelenlegi szétdaraboltságot — ha abból indulok ki, hogy a katasztrófák többnyire az ország területén, közigazgatási határain belül alakulnak ki. Amennyiben „külföld-

ről importáljuk”, mint például az árvizek többségét, a száj- és körömfájás járványt, az atomerómű-katasztrófa következménye-it, hatásukat akkor is az országon belül fejtik ki. Szinte önmagától adódik, hogy az ellenük való küzdelmet is országosan, a belső életet irányító belügyminiszternek, a minisztériumoknak, illetve a közigazga-tási egységek (községek, városok, me-gyék, főváros) felelős vezetőinek kell összefogniuk.

A katasztrófák elleni küzdelemben ed-dig főszerepet vállaló három szervezet kö-zül kettő: a polgári védelem (1990. július 1-től) és a tűzoltóság a Belügyminisztéri-um kötelékében tevékenykedik, és csak a honvédség korlátozott ideig igénybe vett erői tartoznak más vezetési rendszerbe. A Belügyminisztérium felügyeli a közigaz-gatást is. E három terület — közigazgatás (önkormányzatok), polgári védelem, tűzol-tóság — munkája ma még nincs kellően összehangolva. Úgy gondolom, a főszere-pet a közigazgatásnak kell játszania, meg-határozva a polgári védelem és a tűzoltó-ság konkrét feladatait; a katasztrófavéde-lem működését pedig alulról fölfelé, a közigazgatás lépcsőfokainak megfelelően lenne szükséges kiépíteni. Alsó szinten a községi, városi előljárásság, a polgármester felelős a védelemért, felső szinten pedig országosan a belügyminiszter.

A védelem egyes lépcsőfokainak be-kapcsolódását a katasztrófa jellege, mérete és hatásai határozzák meg. Magasabb szintre csak abban az esetben emelkedhet, ha hatásaival, következményeivel túllépi egy önkormányzati szervezet — egy köz-ség, egy város — határát. Tehát egy loká-lis, helyi, például egy üzemi katasztrófa esetén a polgármester felelős a mentésért, és vezeti az igénybe vett polgári védelmi, tűzoltó stb. szervezetek munkáját. Egy több községet érintő járványnál a megye, egy nagy árvíz esetén pedig a belügymi-niszter.

(Folytatása következik)

Nőknek erről-arról

Próba

Próba kicsiknek

Kisgyereken elég nehéz próbálni, mert mozog, imbolyog, mégis meg kell nézni a fontos részleteket. Először a ruha egyensúlyát, bőséget, vállát, nyakkivágását stb. Leggyakoribb hiba tehát, hogy a ruha eleje „felkap”, és alakon a háta hosszabb, mint az eleje. Ilyenkor a hátából elveszünk, úgy, hogy a hát közepét gombostűvel megtűzve emeljük, és ennek megfelelően átszabjuk a felsőrészt is. Ha szépen esik a háta — nem kap be az alja —, elég, ha az aljából vesszük le a többletet. Elöl a vállá megemelésével, vagy egy kis mellvarrás betűzésével próbáljuk oldalra hozni a nem kívánt bőséget. Ehhez az oldalvarrást szét kell fejteni, és ha szükséges, a bőségéből ott kell elvenni.

Vizsgáljuk meg közben a ruha bőséget is. Akkor jó, ha lazán esik, semmiképpen ne simuljon szorosan a testre, de túlságosan bő sem lehet.

Kisgyermek ruháinak nyakkivágása — rövid nyakuk miatt is — néha felcsúszik a nyakra, ilyenkor a nyak felől a vállvarrást kissé megemeljük, és ennek megfelelően a nyakkivágást mélyítjük. Az igazításokat próba közben végezzük el, és jelöljük meg. Próba után a jelöléseket átviszük a másik oldalra is. Középjelzéseknél illesztjük össze, majd az új fércjelzés mentén gombostűvel összetűzzük, így a másik oldalán is fércszállal jelölünk meg minden új vonalat. A régi fércfoszlányokat pedig kiszedjük, hogy ne zavarjanak a további munkában. Végül ismét összeférceljük a szétbontott részt, ha szükséges, újból felpróbáljuk, és ha jó, összegépeljük. A géptűzéseket az összefércelés sorrendjében és irányában végezzük.

Gépvarrások előtt szedjük ki a jelölt fércet, majd vasaljuk szét a varrásokat. Ezután a nyakkivágást dolgozzuk el. Ha a kisruhának elöl nincs gombolása, akkor hátul rövid hasítékot hagyunk. Ha sima, rövid ujjja van, akkor azt is összegépeljük, és finoman felszegjük, és ezután állítjuk be a karöltöbe. Az ujjak begépelése előtt próbáljuk fel még egyszer, és fejes vonalzóval mérjük és jelöljük körbe a ruha alját is. Ha az alja felszegése, az ujjak begépelése elkészült, a tisztázás és végül a vasálás következik.

Hordós Ágnes

Az üzemorvos írja

A vírusfertőzésről

1990 decemberében oltottunk vírusfertőzés ellen. Bár ismételtlen hirdettük, elég kevés jelentkező volt (12 fő). Most, hogy az idő enyhült, sok lázas beteg keresi fel rendelónket. Aki beoltatta magát, náthát, hülést kaphat ugyan, de ebből hamar kilábal. A dolgozók többsége viszont magas lázzal (38–39 °C), erős végtagfájdalommal, sokszor hányingerrel, hasmenéssel jön hozzánk. Ez a vírusfertőzés. Legfontosabb ilyenkor a teljes ágynyugalom és a láz, hányinger, hasmenés csillapítása. A vírusfertőzésre tökéletesen ható gyógyszereink nincsenek, de a tüneti kezelések mellett (főleg salicylos készítmények, pl. chinocisalos por) adunk a kísérő fertőzések (torokfájás) gyógyítására antibiotikumot is, Maripent, Semicillint, az eset súlyosságától függően. A betegek 6–8 nap alatt meg is gyógyulnak. Utána még egy ideig fáradékonyak, könnyen verejtékeznek, de vitaminok szedése mellett ezek a panaszok rövid idő alatt eltűnnek. Erre elég általában 2 doboz Polyvitaplex „8” 3x1 tablettánkénti szedéssel.

A vírusfertőzésből tehát aránylag

könnyen meg lehet gyógyulni, ha kezelési magát az ember és betartja az utasításokat, de azért jobb, ha meg sem kapja az ember ezt a betegséget.

Hogyan lehet ezt elérni? A megfelelő megelőzéssel. Megfelelő egészségi állapotban kell tartani szervezetünket. Be kell tartani a munka és pihenés helyes arányát, ebből főleg a 8 órás alvást. Naponta tartózkodjunk legalább egy órát friss levegőn, és normális vegyes táplálékot fogyasszunk. Ez azt jelenti, hogy naponta legalább egyszer együnk főtt ételt (erre kiválóan alkalmas az üzemi konyha). Rendszeresen fogyasszunk tejterméket, pl. reggelire 2–3 dl tejet vagy kávé és gyümölcsöt, almát, citromot, esetleg aki megengedheti magának, déligyümölcsöt.

Aki a helyes napirend és táplálkozás mellett is fáradtnak, gyengének érzi magát, a napi vitaminszükségletét pótolhatja 3x1 tablettá Polyvitaplex „8”-cal. Persze a betegséget legjobb megelőzéssel elkerülni, és ha jövőre hirdetjük a vírusfertőzés elleni védőoltást, jelentkezni kell rá.

Dr. Varga Éva

Bekezdés az emberről

Mottó: „Jézus meg volt kímélve a legnagyobb próbatételtől: hogy meg tud-e bocsátani azoknak, akik ellen Ő vétkezett. De mivel Ő ezt nem tette, honnan is tudta volna, hogy ez a neheze!” (Ansel Éva: LXVIII. bekezdés az emberről)

Ma egy új sorozatot szándékozok indítani: eszmefuttatások önmagáról és a környezetéről, emberekről — névtelenül, akiket szerettek, s akiket nem. Ansel Éva 194 bekezdést írt az emberről, rólam, rólad, rólunk... Ha az ember olvasgatja (csak úgy magának), és ránez a könyvespolcára, már tudja is, mit akar olvasni (mert már olvasta és tudja, hogy a gondolat kibontása abban van benne, vagy mert nem olvasta, de a könyv címe sejteti az előbbi — szabad asszociáció).

Így jártam a LXVIII. bekezdéssel, és leemeltem a polcra Stefan Zweig: Fouchéját. Hisz milyen nehéz lehetett ennek a négyszeres árulónak? Nem is tudott megbirkózni vele. Rádadásul végzete a motónak megfelelően teljesült be, megbocsátott a Bourbonoknak, akik ellen legelőször vétkezett, de ők nem bocsátottak meg neki. Olvasás közben egyre jobban éreztem, bizonyosságot kell szereznem: vajon az én „fouchéim” megbocsátották-e már nekem, hogy elárultak, és én kik ellen vétkeztem, s vajon tudok-e rájuk gondolni jó szívvvel, tudok-e holnap megbocsátásom jeléül egy jó szót szólni hozzájuk? Azt hiszem, Fouché nevét azért ejtik oly szent borzadályal az emberek, mert mindenben ott lapul legbelül ez a „szürke emienciás”. A hatalomért, annak birtoklásáért sok mindent képesek vagyunk, vétkezünk mások

ellen, s közben gyűlik bennünk a gyűlölet, hiszen igazolnunk kell vétkeinket. „Az ember majd minden bűnre képes, csak hogy ne kelljen magát bűnösnek tudnia.” (LXVII.). De ha csakugyan emberek vagyunk, vegyünk egy mély levegőt, álljunk oda a másik ember elé, és mondjuk el neki, hogy elárultuk, könnyebb lesz a megbocsátás, nem nyomja tovább lelkünket a nagy titok, az intrika.

Persze, mindig vannak körülöttünk olyanok, akiknek ez az éltető eleme, csak nem olyan elegánsan intrikálnak, mint Napoleon rendőrnisztere. Na persze, ne feledjük, hogy Napoleon rendőrnisztere Napoleon elleni intrikájához, árulásához egy NAPOLEON kellett. Ne képzeljük magunkat Napoleonnak, s akkor el kell hogy fogadjuk magunk körül a kisstíű intrikusokat, akik csak magatartásukban Fouchék, lelkük csak az izgága Poloniusé. És persze arról se feledkezzünk meg, hogy nekünk se adatik meg Robespierre elárultatása. Csak Laciké, Gyuriké, Mariké, Julcsáké..., és időnként önmagunké, de erre nem is érdemes szót vesztgetni, hiszen a saját magunk ellen elkövetett bűn a leggyorsabban megbocsátható.

Szándékaim szerint a következő rész mottója: „A gyávaságot nem szeretem, de értem. A szervilizmust, vagyis a preventív gyávaságot, azt már megérteni sem vagyok hajlandó.” (XCVII.)

Ennek kapcsán Shakespeare nagy drámái jutottak eszembe: Hamlet, III. Richard, VI. Henrik, Macbeth és persze Machiavelli. Talán nem lesz érdektelen.

Tézőé

A munkanélküliség szokatlansága

A munkanélküliség nemcsak gazdasági és politikai kérdés, érzelmi élményként is megjelenik a társadalomban. A nyugati országokban felnövekvő generációk ezzel a jelenséggel természetesen élnek együtt, viszonyulnak hozzá, felkészülnek rá, stratégiákat tanulnak az elkerülésére. Ezekben az országokban kialakultak azok az erkölcsi és értéknormák is, amelyek alapján az egyén képes saját helyzetének értelmezésére, a probléma kezelésére, megoldására.

Magyarországon viszont ez szokatlan jelenség, generációk számára előzmény és tapasztalat nélküli, legfeljebb a nagyszülők ismerték ezt a fogalmat. A ma munkaképes korosztály azonban már más erkölcsi értékrendben nőtt fel. A munkával kapcsolatban a stabilitás volt a döntő elem. Ennek a gyakorlatban érzékelhető jelei is vannak, igen jelentős azoknak a száma, akik hosszú ideig egy vagy két munkakörben dolgoznak, a közvélemény is magasra értékelte a munkahelyéhez hosszú ideig hűségesen kötődő munkavállalókat. Az iskoláskorban, a pályaválasztásnál sem alakult ki egy egészséges kockázatvállaló életfelfogás, ez folytatódott az állásválasztásban, a családi életvezetés stílusában is. Ilyen körülmények között kell ma Magyarországon megfogalmazni azokat az értékeket és normákat, amelyek mentén a munkanélkülivé váló személy saját helyzetét, jövőendő esélyeit mérlegelheti.

A munkanélkülivé válás nemcsak súlyos anyagi gondokat jelenthet, hanem pszichológiai válságba is sodorhatja a személyiséget. Az előfeltételekkel terhes társadalmi légkörben nagyon nehéz a másság érzetével szembenézni. Csökkentérféltékenységet, bizonytalanságot, kétségbeesést és depressziót okozhat. Az egyik ember — alapulajdonosságától függően — kétségbeeséssel, pesszimista életsemleléssel reagál erre a helyzetre, az önmagát középpontba helyező ember gyakran hangsúlyozza a mások hibáját, felelősségét, a bizonytalanságra indulattal, agresszívnál reagál. E két reakciós mód természetesen nem válik el élesen egymástól, változva is jelentkezhet. Ezt az érzelmi állapotot befolyásolja még az egyén anyagi viszonya, családi körülményei, környezetének reagálása is. A munkanélküliséghez kapcsolódó pszichológiai folyamatok közül fontos kiemelni a rugalmasság szerepét is. Az embert egy rugalmassági minőség is jellemzi, a rugalmasság foka határozza meg azt, hogy a személyiség milyen mértékben és eredménnyel tud a mindenkori változó körülményekhez alkalmazkodni. A munkanélküli állapothoz való érzelmi viszonyt, az új munkahely megtalálásának esélyét ez a faktor jelentősen befolyásolja. A változásához rövidebb idő alatt alkalmazkodni képes egyén hamarabb jut el abba az érzelmi állapotba, hogy helyzetén változtatni akarjon. A változtatásra kész állapotban az ember hamarabb felismeri és el is fogadja a számára ismeretlen, de talán új, esetenként még jobb lehetőségek kipróbálását.

A munka jelenti a személyiség számára a normalitást, az egyensúlyi állapotot. Ha ez az egyensúly felborul, súlyos pszichológiai feszültségek alakulhatnak ki, ezért e kérdés kezelésekor arra kell törekedni, hogy ezek feloldásához minél több támaszt, segítséget tudjunk nyújtani — a nálunk még alig ismert formák, szolgáltatások bevezetésével.

Keresztrejtvény

1	2	3	4	5		6	7	8	9		10	11	12
13						14					15		
16					17		18			19	20		
21				22		23			24			25	
		26	27		28				29		30		
31	32		33				34			35			
36		37					38			39			40
41				42		43			44		45		46
	47			48	49			50		51			52
53			54		55		56		57			58	
59		60		61		62		63			64		
65					66		67			68			69
70			71					72	73			74	
75		76			77			78			79		80
81								82					

VÍZSZINTES: 1. Afrikai dögevdő madár. 6. *Megfejtés: a relativitás elmélet megalkotója (Albert).* 13. Ókori görög piactér. 14. Más. 15. Japán tornász. 16. Nő a mekkai mecset udvarán. 18. Asszony-név-képző. 19. Paulus magyar megfelelője. 21. Menyaszony. 22. Elfogyasztja. 25. Személylénvadás. 26. Közéleg. 28. Névelős gyümölcs. 30. Lia — keverve. 31. Állati férőhely. 33. Tolna megyei község. 34. Slágerszerző volt (Rezső). 36. Nemesgáz. 38. Kettősbetű. 39. ...-fi. 41. Azonosak. 43. Bútor. 45. Orosz. 47. Kiejtett betű. 48. Útőlap. 50. Idegen kávé. 52. Legális rész! 53. Betű fonetikusan. 55. Patak a Bakonyban. 57. Holland gk.-jelzés. 58. Idegen helyeslés. 59. Karót leszúr. 62. *Megfejtés: a bakteriológia úttörője (Lovis).* 65. Mezőgazdasági szerszám. 67. Nátrium vegyjele. 68. Angol úr. 69. Argon vegyjele. 70. 1001. 71. R. S! 72. Félig csabai. 74. Tag jelzője lehet. 75. Görög betű. 77. Régi nyomásmértékegység. 78. Bízni benne. 80. Idegen kettősbetű. 81. *Megfejtés: az*

X-sugárzás felfedezője (Wilhelm Conrad). 82. Ösztökélem.

FÜGGŐLEGES: 1. Olasz tésztaétel. 2. Kutyafajta. 3. Dörrenés. 4. Férjhez fog menni. 5. Helyrag. 6. Szemet huny. 7. Régi bíróság. 8. Mint a 18. sz. 9. Egymást előző betűk. 10. Szélhárfa. 11. Izomkötő. 12. *Megfejtés: a dinamit felfedezője (Alfred).* 17. Rádiótechnikai egység. 20. De. 23. Kábítószer. 24. ... de France. 25. Ősvezér. 27. Kevert fenő. 29. Csapategység. 30. Mind a kettő. 32. Matematikai korrigációt végző. 35. ... Homo (Íme az ember). 37. Érzékszerv. 38. Végrész! 40. *Megfejtés: svéd fizikus (Anders).* 42. Maugli kígyója. 43. Tetszetős. 44. *Megfejtés: a penicillin feltalálója (Alexander).* 53. Férfinév. 54. Jött vala. 56. Judó kategória-jelzés. 58. Y. R. 60. Azonban. 61. Késsel mintáz. 63. *Megfejtés: a gyermekbénulás leküzdője (Albert).* 64. Sumér város. 66. Balog. 69. Az alatta levő. 73. Ő — oroszul (ON). 76. Szovjet repülőgéptípus. 79. Osztályba sorolás.

Beküldendő a vízszintes 6., 62., 81. és függőleges 12., 40., 44., 63. sorok megfejtése. A helyes megfejtők között jutalomkönyvet sorsolunk ki.

A keresztrejtvényt Takáts László készítette.